

Posudek vedoucího na magisterskou diplomovou práci
studijního programu Filosofie v kontextu humanitních věd (FHS UK)

Bc. Richard Golian:

Rola porozumenia v latinskom rečníckom umení

Richard Golian si téma zvolil sám: rozhodl se zkoumat pojem „porozumění“ v latinské rétorice. Protože se však tento pojem v základních latinských rétorických spisech téměř vůbec neobjevuje, rozhodl se zkoumat jen s použitím fenomenologie, konkrétně vycházel z Martina Heideggera. Jde o téma neotřelé a mezioborové, své fenomenologické východisko konzultoval s dr. Jaroslavem Novotným. Jde také o téma velmi obtížné, které však nabízí skutečně nový pohled na antické texty. Student je inteligentní a nápaditý, pracoval poctivě.

Po úvodu a obhajobě použité metody se práce zaměřuje na porozumění na straně řečníka a poté na straně posluchače. Student vycházel především ze tří latinských rétorik. Sám překládal dosud nepřeložené pasáže z díla *Rhetorica ad Herennium*. Používal sice překlady do jiných moderních jazyků, přesto chválím jeho píli a odvahu postavit se latinskému textu.

Celkově student shromáždil řadu relevantních primárních zdrojů a analyzoval je úspěšně, často měl ale podle mého názoru postupovat opatrněji a vyjadřovat je mnohem přesněji.

Již abstrakt je myslím zjednodušený až k nesrozumitelnosti: „Prvá [část] sa venuje porozumeniu na strane rečníka. Ukázala sa tu súvislosť praktického výkladu rétoriky so zblížovaním rímskeho rečníctva a filozofie. Druhá analytická časť je venovaná primárne porozumeniu poslucháča, súvislosti výkladu s naladením a dokazovaním. Sleduje sa tu, akú rolu zohráva porozumenie v tom, čo sa odohráva medzi rečníkom, jeho protivníkom a poslucháčom, a ako by mal poslucháč rozumieť tomu, čo je voči nemu využívané. Ukázalo sa, že k rečníckemu umeniu patrilo skrývanie umenia, že poslucháč by nemal plne porozumieť jeho porozumeniu na strane rečníka.“ Není jasné, jak do věci vstupuje filozofie, kdo je protivníkem, atp.

Podobné problémy se vyskytují v samotné práci, kde by bylo třeba jednotlivé pasáže zasadit do přesnějšího a zřejmějšího kontextu a postupovat mnohem opatrněji. (Další nejasnosti např. s. 43: „Rečníci poslucháča umne odvádzajú od porozumenia a privádzajú k porozumeniu rečníckemu umeniu, skrývajú svoje možnosti a odkrývajú tie protivníkov.“ Nebo s. 41: „Z príkladov môžeme vidieť, že cieľom rečníka je dojem poslucháča, že ide o text, on zároveň vidí text len ako náčinie k tomu, o čo mu ide.“ Atp.)

Student se mnou práci konzultoval, nicméně podle mého názoru ji měl konzultovat více, detailněji ji promyslet a mnohem pečlivěji ji formulovat. Ve slovenštině sice styl bohužel neposoudím, přesto se mi některé věty zdají krkolomné a v práci, která se zabývá rétorikou, bijí formulační nedostatky do očí ještě více, než obvykle (např. s. 39: „Ukážeme si, že pre rečníka nejde o text v zmysle, že sa hľadá jeho pravý zmysel.“)

Formulace metodologie je také nepřesná: „Mojím zámerom je vybrať cestu, ktorá umožní sledovať porozumenie v rečníckom umení všade tam, kde je to možné, avšak s podmienkou, že dá výskumnému postupu pevné oporné body“ (s. 5).

Největším nedostatkem je podle mě závěr, kde mohl a měl sdělit své nové poznatky jasněji a především jít ještě o několik kroků dál za samotné shrnutí dílčích sledování.

Zároveň bych ale ráda zdůraznila, že v diskusi mi student vždy nejasnosti svého písemného projevu vysvětlil, jde tedy spíše o formulační nedostatky než o hlubší problém.

V práci mi chybělo také vysvětlení vztahu k řecké rétorice: nejde pouze o oblast, ze které latinská rétorika vychází, ona na ni také reaguje a sama sebe definuje v návaznosti na ni či v protikladu s ní. V diplomové práci se tak s řeckou rétorikou operuje často, aniž by bylo jasněji objasněno, jak se to s ní má a proč ji latinští řečníci tolik řeší.

Vzhledem k novosti tématu nebylo nutné zahrnout celou bohatou sekundární literaturu, ale zároveň vzhledem k tomu, že celková práce je dosti krátká, mohl student podrobněji rozpracovat alespoň některá z otevřených témat s využitím vhodné sekundární literatury. Např. co se týče problematiky vzbuzování emocí, má Quintilian velmi relevantní prolog ke knize 6 (viz např. Matthew Leigh, „Quintilian on the Emotions (Institutio Oratoria 6 Praface 1-2),“ *The Journal of Roman Studies* 94 (2004): 122-140). A tak podobně: přestože s použitím „fenomenologické metody“ na latinskou rétoriku jsem se dosud nesečkala, mnoho relevantních konkrétních témat již detailně zpracováno je a bylo by vhodné na další literaturu odkázat. Myslím také, že podrobnější zpracování existující literatury by studentovi pomohlo vyjadřovat se přesněji.

Drobná připomínka: tato pasáž je myslím přeložena nepřesně a následně také nepřesně interpretována:

Praeterea ne possunt quidem ea, quae sumuntur ab aliis, exempla tam esse artem adcommodata, propterea quod in dicendo leuiter unus quisque locus plerumque tangitur, ne ars appareat; in praecipiendo expresse conscripta ponere oportet exempla, uti in artis formam conuenire possint: et post in dicendo, ne possit ars eminere et ab omnibus uideri, facultate oratoris occultatur...

„Navyše práve tie príklady, ktoré sú vzaté od iných, nemožno umeniu tak prispôbiť, pretože pri hovorení sa obyčajne len zľahka dotýkajú jednotlivých bodov, umenie tak nie je zjavné; pri výučbe treba dávať príklady názorne spísané, aby mohli byť v súlade s umeleckou formou: avšak pri rečení nemôže umenie vynikať a byť všetkým zřejmé, rečnícke zručnosti sa skrývajú...“

Podněty k diskusi při obhajobě:

1. Jaký je vztah Vámi citovaných pasáží z latinských rétorik k tématům manipulace, pravda a etika? Jsou tato témata relevantní vzhledem k použité metodě?
2. Jaký je vztah mezi porozuměním a emocemi?
3. Jak se k sobě vztahuje vaše tvrzení, že Quintilian tvrdí, že řečník „již nemá nikoho přemluvit, ale mluvit dobře“ (s. 44) a tvrzení Quintilianovo: „Kde však je nutné působit na mysl soudců násilím a odvést jejich myšlení od pozorování pravdy, tam nastupuje vlastní činnost řečnickova.“ (s. 30).
4. Na s. 42 tvrdíte: „Reč by sa teda nemala len zdať nepripravená, ale niekedy by takou mala aj byť.“ – jak přesně se to má s improvizací v latinské rétorice?

Navzdory výše zmíněným připomínkám a s ohledem na to, že student sám vymyslel a poctivě zpracoval neotřelé a velmi složité téma i na to, že mé nároky jsou asi obecně příliš vysoké, doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Brně, 29. 5. 2022

Lucie Doležalová